

Hélène Soubelet: “Doğa için alan bırakmalıyız.”*

Söyleşi: Amélie Poinssot

Çeviri: Başak Gümüş

Bitki patolojisinde derinlemesine çalışma eğitimi ve diploması ile veteriner hekim olan Hélène Soubelet, Biyoçeşitlilik Araştırma Vakfı'nın direktörü. Çevre Bakanlığı tarafından 2010-2017 yılları arasında, Biyoteknoloji ve Tarım Ofisi Başkanlığı yardımcılığı, daha sonra araştırma departmanında biyoçeşitlilik ve çevrelerin sürdürülebilir yönetiminin başkanı oldu ve aynı zamanda birçok bilimsel ve eğitici kitabın ortak yazarıdır.

Bunların içerisinde, *biyoçeşitliliği* kurtaralım. Jean-François Silvain ile birlikte yazılan ve 2019'da yayımlanan 10 tema şöyle: “Sistemin alt üst olmasını önlemek için zamanımız var mı? Aslında her birimizin ölçeğinde tek ilgili soru başka bir seçeneğimiz var mı? Görünen o ki etik olarak hayır. Etik olarak bu sorunun cevabı hayır. Özellikle çözümlerimiz olduğu için; politikacılar, ekonomik aktörler ve vatandaşlar, her düzeyde bunları uygulamak için güçlü bir irade eksikliği var.”

Koronavirüs krizi bunun gerçekleşmesine izin verecek mi? Bakalım.

Amélie Poinssot: *Sizin gibi uzun zamandır biyoçeşitlilik üzerinde çalışan biri için şu anki salgın yeni bir şeyler meydana getiriyor mu?*

Hélène Soubelet: Şu anda olanlar, daha önce gördüğümüz ve siyasi iktidarı birkaç kez uyardığımız şeylere karşılık geliyor. 2015 yılında başlatılan Ulusal Sağlık Çevre Planı, biyolojik çeşitlilik ve sağlık arasındaki bağlantının bu meselesini dikkate almış ve 2017 yılından beri başkanlık ettiğim bir çalışma grubu olan “biyolojik çeşitlilik-sağlık” oluşturulmuştur. O zamanlar, ortaya çıkan bir dizi bulaşıcı hastalığın biyolojik çeşitliliğin hasarı ile bağlantılı olduğunu ve bu grubun yeniliğinin, bu riski önleme eylemlerinin biyolojik çeşitlilik tarafından nasıl teşvik edilebileceğini sormak olduğunu biliyorduk.

Buna ek olarak, geçen yıl yaklaşık 130 ülkeden bilim insanını bir araya getiren Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nde, biyoçeşitlilik durumunun küresel değerlendirmesinde biyoçeşitlilik ve ekosistem riskleri arasındaki erozyonunun neredeyse sistematik olarak bu hastalıklarda bir artışa yol açtığı vurgulanmıştı. Hiper bağlantılı bir ekonomide, hızlı ulaşım dayanan bu durumların artık

* **Orijinal Kaynak:** Soubelet, Hélène. (2020, Avril 7). “[Hélène Soubelet: «Il faut laisser de la place à la nature»](#)”, Entretien: Amélie Poinssot, *Mediapart*.

Atıf Şekli: Soubelet, Hélène. (2020, Ekim 25). “Hélène Soubelet: ‘Doğa için alan bırakmalıyız.’”, Çev. Başak Gümüş, *sosyalbilimler.org*, **Link:** <https://sosyalbilimler.org/doga-icin-alan-birakma>

dünyanın bir bölgesiyle sınırlı kalmayacağı, pandemi hâline gelme riskinin arttığı konusunda uyarılmışlardı. Başka bir deyişle, ekosistemlerimizi yok etmeye devam edersek, Covid-19'dan daha yüksek bir ölüm oranına sahip olan (% 80 ölüm oranına sahip Ebola gibi) başka pandemiler ortaya çıkabilir. Zaten politik düzeyde bunları birkaç kez söyledik. Mevcut pandemi, doğanın “ekosistem hizmetleri”nden birine, yani insana biyoçeşitliliğin tüm faydalarının kaybolmasının önemli bir örneğini sunmaktadır. Bu şartlar altında, bu hastalığın düzenlemesidir.

Başlıca diğer “ekosistem hizmetleri” nelerdir? Gezegendeki biyolojik çeşitliliğin korunması neden önemlidir?

Öncelikle, ister bitki ister hayvan olsun, biyolojik çeşitliliği yiyoruz. Biyolojik çeşitliliğin kaybı, üretim yeteneğimizin azaldığı anlamına gelir. Buna en iyi örnek topraklarımızın durumudur: Küresel olarak, %75'ten daha fazla bozulurlar. Bu, yetiştireceğiniz bitkiler ve hasat edeceğiniz ekosistemler için daha düşük verimlilik ile sonuçlanır. Bununla birlikte, dünyanın bazı bölgelerinde, birçok yabani bitki hâlâ hasat edilmektedir. Ekosistemler kötüye kullanılırsa, yaban hayatında homojenleşme ya da diğer bir deyişle tektürleştirme meydana gelir ve bazı durumlarda yenilebilir türlerin çeşitliliği yerine yenmez türler bulunabilir. Başka bir deyişle, gıda tedarikini kaybederiz.

Arazi bozulmasına ilişkin Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli 2018 raporunda zaten şunlar söylendi: Bilimsel yayınlardan hepsinin aynı yöne gittiğini ve savaş sonrası, yani endüstriyel tarımın kurulmasından önce, zaten %10 verim kaybımız olduğu. Toprakları yok eden kimyasallardır -herbisitler, fungusitler (mantar öldürücüler)- çok ağır makinelerin kullanılmasıyla toprağın sıkıştırılması gerçeği, anaerobik organizmaların yüzeyde olduğu çiftçiliktir (yani oksijensiz yaşam) ve bu fermantasyon süreçlerini bloke eder, tersine açık havada yaşayan yeraltı türlerini gömer. Toprağın ölümüyle sonuçlanabilir.

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Arazi Bozulması Raporu'nda yapılan tahminler 2050 yılına kadar ortalama %50 oranında toprak verimliliği kaybı yaşayacağımızı gösteriyor. Irak gibi “Bereketli Hilal” olarak adlandırılan bazı bölgelerde, verimlilik kaybı neredeyse %100 olabilir. Bu çölleşme süreci henüz Fransa'da gerçekleşmediği için insanlar bunun farkında değiller, ancak toprak bozulması dünyada zaten kıtlıklara yol açtı ve bu fenomen önemli göçlere neden olacak. İklim değişikliği ile birlikte, toprak erozyonu sorunu, 50 yıl içinde Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli projeksiyonlarına göre 50 ila 700 milyon insanın yer değiştirmesine yol açacak. Biyoçeşitlilik de ayrıca önemli arıtma hizmetleri sağlar: Örneğin ağaçlar, hava parçacıklarını, CO₂'yi yakalar ve oksijen üretir. Bu döngüyü bozarsak, kirliliğin bir kısmı artık ekosistemler tarafından kapsanmaz. Aynı sorun su için de geçerlidir.

Son olarak, yapılan onca çalışma bize gösterdi ki yaşayan canlılarla daha çok ilişki içerisinde olmalıyız. Yakında bunu, karantina sürecinde yeşil bir alana erişimi olmayanlar ile göreceğiz: Psikolojik olarak doğaya bağlı olmalıyız, bu tüketici toplumlarda unutmaya meyilli olduğumuz bir boyut. 1980'lerden bu yana yapılan çalışmalar, insanların doğaya erişimi olduğunda daha az psikiyatrik hastalığı olduğunu, hastanelerdeki hastaların bir duvar yerine sadece bir ağaç gördüklerinde daha çabuk iyileştiğini ortaya koydu... Ve bugün biliyoruz ki, doğa ile bağlantı kaybı, çocuklarda hiperaktivite

bozukluklarından kısmen sorumludur.

Ahlak ve Etik

Bununla birlikte, insanlar gezegenin %75'ini kendilerine tahsis ettiği için, türlerin bizim için yararlı olup olmadığını sorgulamadan, zorunlu olarak yaşamalarını sağlamakla yükümlüyüz. Bu, Biyoçeşitlilik Araştırma Vakfı Bilim Konseyi tarafından düzenli olarak yürütülen felsefi ve etik bir düşüncedir: Biyoçeşitliliğin kendisinin içsel değeri de dikkate alınmalıdır. Bazen insanın biyoçeşitliliği korumayı kabul etmesi gerekir, çünkü diğer türler bizden önce de oradaydı, çünkü hep birlikte bu dünyadayız, çünkü dünya insana ait değil ve insan bir ağaçtan, bir solucandan veya başka herhangi bir canlı organizmadan daha üstün değildir. Küreselleşen toplumumuzda, biyoçeşitliliği yok etme eylemlerinin ücretlendirildiği paradoksuna vardık, onları tüm koruma eylemleri ise paraya mal oldu; bir ormanı hasat eder, sömürür ve odunu satarsam, para kazanırım. Aksine, ağaçları yeniden dikersem, bana paraya mal olur ve zaman alır. Tüm ekonomik sistemimiz, bugün korumamız gereken bu biyoçeşitliliğin yok edilmesine yöneliktir.

Şu süreçte dünya ekonomisinin durması ve pandemiye karşı karantina süreci politik bir önem yarattı. Bu durum, bu çevresel sorunların aciliyetine dair bir farkındalık yaratır mı? Sizin gibi her zaman dinlemeyen insanlar için bir fırsat penceresi yok mu?

Ne yazık ki insan bu aciliyetin önemini anlamak için bu krizi yaşamak zorunda. Bununla birlikte, ben şeffaf kalıyorum çevresel fenomenleri her vurguladığımızda ortaya çıkan şüpheci var. Bunu iklim için gördük, insanlar bilime dayanmayan tamamen yanlış iddialar öne sürüyorlar. Biyoçeşitlilik konusunda da aynısını yapacağız. Bu tür kişiler çok fazla hareket etmek istemeyen siyasi karar vericileri kendi etraflarında bir araya getirecek, çünkü bu pahalıya mal olacaktır.

Kısa vadede çalışmaya devam etmek mi yoksa iyi bir parçamız ortadan kaybolduğunda altmış yıllık bir süre için hareket etmek mi istiyoruz? Ahlak ve etik tartışmalara tekrar dahil olmalıdır.

Vakfın işaret ettiği şey, yüksek koruma altındaki alanların geliştirilmesinin biyoçeşitliliği korumak için etkili bir önlem olmasıdır. Doğaya yer bırakmalıyız. Belirli alanlarda insan faaliyetleri yasaklandığında, bu ortak ortamlara fayda sağlar. Bu özellikle deniz ortamlarında geçerlidir: Balık sayısı göz önüne alındığında, ağır avlanan sular ile zayıf veya orta derecede korunan bir alan arasında bir fark yoktur; daha fazla balık bulunan tek alanlar yüksek oranda korunan bölgelerdir. Bu, huzur vahasını korumak için en fazla biyolojik çeşitliliğin olduğu yüksek oranda korunan alanlar ve insan faaliyetlerinin gelişebileceği daha az korunan alanları içeren bir koruma gradyanına sahip olabileceği anlamına gelir. Bu da bazı bölgelerde daha az turizm, daha az araba trafiği, fazla aktif faaliyetlerin durdurulması, yoğun hayvancılık vb. anlamına gelir. Bunu başarmak için, bireysel çıkarlardan ziyade kolektif çıkarların savunulmasına dayanan uzun vadeli bir vizyonla güçlü bir siyasi karar verilmelidir. Yapılandırma kuralları alınmalı, önlemler için çok geç. İhtiyaç duyulan şey, toplumumuzun bu gezegeni işgal etme biçimi gibi bir dönüşümdür.

Başka hangi öncelikler belirlenmelidir?

Birincisi, zorunlu olduğunu düşündüğüm tarım reformudur. İkincisiyse, özellikle yoğun tarım olarak adlandırılan, biyoçeşitlilik kaybının çoğundan sorumludur. Sadece Fransa ve Avrupa düzeyinde değil, agroekolojiyi geliştirmeyi de başarmalıyız. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) bile geçen yıl yayımlanan bir raporda, biyoçeşitliliğin tarımsal verimlilik için gerekli olduğu ve modeli değiştirmeye ihtiyaç duyulduğu sonucuna vardı. Pestisitlerden uzaklaşmak gerekiyor, özellikle çiftlik hayvancılığında soya fasülyesi dikmek veya onları meraya dönüştürmek için tropikal ormanların büyük ölçüde temizlenmesine yol açan hızlı ve sürdürülemez uygulamalar kaldırılmalıdır.

İkinci nokta, balıktan ve balıkçılıktan alınan diğer deniz organizmalarının hacminin azaltılması gerektiğidir. Deniz biyoçeşitliliğinin kaybı tüm okyanusları ve türleri etkiler, çünkü balıkçılık teknikleri hızlı bir biçimde geliyor ve daha az seçici olduğu için de tüm türleri etkiliyor. Avrupa Birliği'nde elektrikli balıkçılığın yasaklanmasındaki gecikme -2021'e kadar yasaklanmayacak- bu açıdan dramatik: Her şeyi öldürüyorsunuz ve istediğinizi alıyorsunuz. Yakında, deniz kaynağının ana protein kaynağı olduğu popülasyonlar için öncelikli ayırmak gerekli olabilir; örneğin Afrika veya Asya kıyılarından olanları. Kaynakların küresel düzeyde yönetimi hakkında düşünmemiz gerekiyor.

Son olarak, biyoçeşitlilik sorunları biyoçeşitlilik üzerinde etkisi olan tüm sektörler tarafından ele alınmalıdır. Çevre Bakanlığı'nın biyoçeşitliliğin erozyonuyla mücadeleden tek başına sorumlu olması, hiçbir zaman işe yaramaz ve yaramayacak. Tüm sanayi alanları, madencilik sektörü, inşaat ... Bu konuyu kavramalı ve biyoçeşitlilik üzerindeki baskıyı sınırlandırmak için şimdi kendisine bir yol belirlemelidir. Biyoçeşitlilik yönetiminin yeniden düşünülmesi gerekiyor. Bütün ülkelerde bu konu halen ikincildir, bakanlıklar liderlerinin taahhüt ettiği politikaları uygulamak için araçlara sahip değildir. Bkz: Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (1992'de Rio Dünya Zirvesi'nde imzalanan uluslararası anlaşma).

Bu tür bir taahhülle tamamen çelişen ve diğer şeylerin yanı sıra kınadığınız tarımsal sanayiye destekleyen serbest ticaret anlaşmalarını da düşünebiliriz ...

Kesinlikle. Her anlaşma ayrı ayrı müzakere edilir. Ancak günün sonunda küresel vizyona sahip ve tahkim yapması gereken bir hükümet var. Çevre ve biyoçeşitlilik pahasına birçok değişikliğin yapıldığı açıktır.

Tarımsal Desteklerin Mantığını Değiştirme

Somut olarak, biyoçeşitliliğin korunması için hangi araçlar kullanılabilir?

Araçlar mevcut. Avrupa düzeyinde, örneğin Ortak Tarım Politikası (OTP) bu yönde bir gecede değiştirilebilir. Her yıl, para masaya konur ve tam olarak OTP'nin yeniden müzakere edildiği bir dönemdeyiz. Mesela, çiftçilere yapılan destek ödeneklerinin biyoçeşitliliği koruma katsayısı temelinde hesaplanması gerektiğine karar verebiliriz. "Ne kadar çok üretim yaparsak, o kadar çok destek (ödenek) alırsınız" mantığından "üretirken ne kadar çok korursak, o kadar çok destek alırsınız"a geçebilirdik. Bunun hemen bir etkisi olacaktır.

Başka bir olası araç: vergilendirme. Doğal sermayeye yönelik kötü davranış, restorasyonu için bir vergi ile ilişkilendirilebilir. Aksine, şimdi biyoçeşitlilik için birçok zararlı destekleme var. 2011 yılında, bilimsel konseyimizin bir parçası olan Guillaume Sainteny, diğerleriyle birlikte biyoçeşitliliğe zararlı tüm bu kamu destekleri hakkında bir rapor hazırladı. İktidar bunu dikkate almadı. Bu bir paradoks: Fransa'da doğal alanlar hiçbir şey vermezken en çok vergilendirilen alanlar arasındadır. Bugün bile, vergi sistemi onları üretime teşvik ediyor: Onları sürüp üzerine buğday koyarsanız, emlak verginiz azalır. Parlamento yakında zamanda turba (kömür) bataklıklarını emlak vergisinden muaf tutmaya çalışan bir değişikliği reddetti. Ancak, burası küresel olarak yok olma eğiliminde olan son derece değerli bir doğal ortamdır. Geçmişte, turba yakıt olarak kullanılmak üzere üretiliyordu, fakat bugün durum böyle değil ve bataklık sahipleri vergiden kaçınmak için topraklarını kurutabilirler... Bu çok saçma!

Tüm bu ekosistemlerin bütün mekanizmalarını anlamak için elbette araştırmayı finanse etmek, bilgiyi artırmak gerekli... Ama aynı zamanda eğitim de gereklidir. Biyoçeşitliliğin çok önemli olduğunu fark etmekle beraber, Yaşam ve Yeryüzü Bilimleri gibi dersler genel liselerin ortak tabanından kaldırılmaktadır. Bu saçma. Bu şekilde, canlıların ne olduğu ve karmaşıklığı hakkında tamamen bilgisiz nesiller yaratırız.

Ancak bu kriz, bilim insanlarını dinlemek için özel bir an yaratıyor... Bu, politik ve ekonomik karar vericilerin araştırmacılara eskisinden daha fazla güveneceğini ummak için bir neden değil mi?

Gerçekten de şu anda büyük talep görüyoruz. İnsanların nasıl davranacaklarını anlamaları ve merak etmeleri gerektiği hissediliyor denebilir. Bu kriz bilim insanlarının dikkatini çekmesi için bir dönüm noktası olabilir. Ancak, daha sonra bir tür amneziye (bellek kaybı) düşeceğimizden korkuyorum. İhtiyacımız olan bu bilgelik. Ben, kısa vadede kişisel rahatlığımı önceliklendirmeyeceğim, ancak uzun vadede daha fazla sayıda kişinin refahına önem vereceğim.

Biyoçeşitliliği Koruyalım kitabımızda, harekete geçecek 10 eylem, bireysel davranışlar üzerinde çok fazla vurgu yapıyorsunuz. Herkesin kendi seviyesine yerleştirebileceği fikirler veriyorsunuz: Pencerelerinde bir yuva kurmak, bankalarını akıllıca seçmek, seçtiklerine meydan okumak, meseleleri anlamak için doğayı gözlemlemek... Ancak, koronavirüs sonrası ekonomik iyileşme planlarının nasıl hazırlandığı gözlemlediğinde, sistemi bir bütün olarak hareket ettirmek için bireysel eylemlerin toplamına inanabilir mi?

Kamuoyunun baskısına çok inanıyorum. Çok fazla karar vericinin hareket etmediğini gördüm. Sadece bunun toplumun gerçek bir hareketi olduğunu hissederlerse ve başka türlü halledemezlerse hareket ederler. Organik tarım için bu görülmüştür: kamu politikaları sebebiyle hiç gelişmedi, ama birkaç tüketici ve çiftçi hareketi vardı. Daha sonra Fransa'da tüketilen organik ürünlerin %30'unun yurtdışında, özellikle İspanya'da üretildiği fark edildi, sadece o andan itibaren hükümet, geleneksel tarımın dönüşümünü teşvik etmek için araçlar koydu. Satın alma politik bir eylemdir. Tüketiciler olarak yaptığımız eylemlerle, bir şeyleri değiştirebiliriz. İnsanlar sadece biyoçeşitlilik üzerinde hiçbir etkisi olmayan ürünler satın almaya başlarsa, şirketler palmye yağı üretmek ve nesli tükenmekte olan türler için balıkçılık yapmak üzere Güneydoğu Asya ormanlarını yok etmeye daha az ilgi duyacaktır... Zincirler

daha sürdürülebilir olanlar lehine yeniden düzenlenecektir. Genç kuşaklar bu meseleleri ele geçirdiler: Burada toplumda büyük bir değişim var. Politikalar şu anda tamamen eksik, ancak sanayiciler zaten üst düzey mühendisleri işe alma konusunda sorunlarla karşı karşıya. Genç mezunlar işverenlerini seçmede giderek daha seçici hâle geliyor ve birçoğu biyoçeşitlilik yıkıcı topluluklar için çalışmayı reddediyor. Bazı şirketler boykot edilir ve bunu bilirler: Ortak çıkarları savunması gereken politikalar değil, onları değiştirecek olan şey budur.

Dahası, çevresel sorumluluk kavramı giderek daha önemli hâle geliyor ve yasal işlemler çoğalıyor. Sigorta şirketleri ve büyük bankalar, sermayeleri için bir risk olduğunu anladılar ve giderek kendilerine neyi finanse edeceklerini soruyorlar. Bu bir arka plan hareketi. Bununla birlikte, şirketler artık belirli projeleri finanse etmek için borçlanamadıklarında, faaliyetlerini yeniden yönlendirmek zorunda kalacaklar. Bunu tahmin etmeyenler için çok acımasız olacak.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da [@sosbilorg](https://twitter.com/sosbilorg) kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde *sosyalbilimler.org*'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.